

אימא בונה: כיצד השפיעה יוכבד על האישיות של משה רבינו? מבוסס על לקו"ש ו/26

אימא פולנייה חיתנה את הבן שלה והעניקה לו במתנה שתי עניבות: אדומה וכחולה. החתן רצה לכבד את אמו ובשבת הראשונה אחרי החתונה הופיע בביתה לבוש בעניבה הכחולה. היא פתחה את הדלת ואמרה בעלבון: "אז לא אהבת את האדומה".

הוא רצה לפייס אותה ובשבת הבאה לבש את העניבה האדומה. היא פתחה את הדלת ואמרה: "אז בסוף לא אהבת את הכחולה". בשבת השלישית הוא כבר היה מבולבל והחליט ללבוש את שתיהן זו על זו. היא פתחה את הדלת ואמרה: "ידעתי שאשתך תשגע אותך".

שמעתי פעם משפט יפה: "המתנה הגדולה ביותר שאימא יכולה לתת לילדיה היא אימא שמחה". הורים שואפים לתת לילדים הכול, הם עובדים בשבילם, יושבים לילות על יד המיטה שלהם, שולחים אותם לחוגים הכי יקרים, הכול במטרה להעניק להם חיים מאושרים. אבל למען האמת, המתנה הגדולה ביותר שהם יכולים להעניק להם, היא אימא שמחה בעצמה. לא אחת כזו שמדברת על שמחה או מחנכת על חשיבות האושר, אלא אישיות קורנת בפני עצמה.

בשנות החיים הראשונות הילד נמצא קרוב לאמו. הוא סופג ממנה את התכונות הרגשיות הבסיסיות כמו אמון, ביטחון, תקשורת, אמונה ויראת שמים, ולכן האישיות של האימא היא מכרעת לגבי העתיד. יתירה מכך: ילדים לא מקשיבים מה אומרים ההורים, אלא מתבוננים כיצד הם חיים. הם שואבים את ההורים עצמם אל תוכם. ולכן אימא שמחה ומאמינה, יוצרת ילדים שמחים ומאמינים אשר יהפכו להיות בתורם הורים שמחים ומאירים.

1. אגרות קודש הרבי מליובאוויטש חי"ז עמוד א: ידועה הוראת תורתנו תורת חיים אשר על האדם להיות בשמחה ובטוב לבב... ומכל שכן שצריך להיות כן בנוגע לאשה עקרת הבית וכנראה במוחש **שמצב הרוח בבית תלוי במצב רוח האישה.** חי"ד עמוד רעח: במה שכותבת שלפעמים עצבה היא, אין זה מתאים להוראת תורתנו... 'עבדו את ה' בשמחה'... ועל האישה שהיא אם לילדים ובעלת הבית לנהוג בדרך התורה, שעי"ז מתווסף בבריאות הבעל והילדים והאישה עצמה.

היום אנו רוצים לדון לעומק בשתי הנקודות הללו: א. לשים לב עד כמה האישיות של האימא היא גורלית לעתיד של הילדים. ב. ועד כמה היא משפיעה עליהם בדרך לא-מילולית, אלא מתוך מה שהיא. ומכאן החשיבות המכרעת אשר חייה של האימא עצמה יהיו שמחים, מאירים ומלאי אמונה.

הדמות המרכזית בתורה היא כמובן משה רבנו. החל מפרשת שמות ועד סוף התורה, משה הוא הדמות המרכזית בחיי עם ישראל. וכאן עולה שאלה מעניינת אודות חייו האישיים של משה:

מה גרם לאביו, עמרם, לשאת את אמו, יוכבד? על פי כל קנה מידה, עמרם שהיה "גדול הדור במצרים" ו"ראש הסנהדרין" היה יכול להתחתן עם אישה יותר ראויה מיוכבד? אישה שאולי יותר מתאימה ללדת את משה רבנו, האדם הגדול בהיסטוריה?

הבה נחקור את הדברים צעד אחר צעד.

ב. הסיפור על נישואי הוריו של משה, הוא סיפור מוזר ומשונה מאוד. אפילו קריאה פשוטה של הפסוקים מעלה שאלות רבות. נציג שלוש שאלות מרכזיות:

א. מסיבה לא ברורה, התורה **מסתירה בשלב הראשון** את זהות ההורים. בכל הפרשה הקודמת, התורה לא נקבה אפילו פעם אחת בשמותיהם הפרטיים ורק ציינה כי הם היו בני "שבט לוי". התורה 'מתאמצת' כביכול למצוא כינויים שונים על הורי משה ובלבד לא לנקוב בשמותיהם.

2. פרשת שמות: וילך איש מבית לוי וייקח את בת לוי, ותהר האישה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא ותצפנהו שלושה ירחים ... ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אישה מינקת מן העבריות ותיניק לך את הילד? ותאמר לה בת פרעה לכי, ותלך העלמה ותקרא את **אם הילד**.

רק בפרשת השבוע הזו, פרשת וארא, אנו נחשפים לראשונה לשמות "עמרם" ו"יוכבד": וייקח **עמרם** את **יוכבד דודתו** לו לאישה ותלד לו את אהרן ואת משה.

והשאלה עולה מאליה: מדוע התורה מסתפקת בלקשר את ההורים אל **השבט**, "בית לוי", ולא מפרטת את השמות האישיים של כל אחד מהם? **רמב"ן שמות ב,א:** וייקח את בת לוי – ולא הזכיר הכתוב שם האישה ולא שם אשתו אשר לקח.

בפרט שעמרם, אביו של משה, היה הדמות החשובה ביותר בעם ישראל. כך שראוי היה לציין זאת ולייחס את משה אל "גדול הדור".

סוטה יב,א: עמרם - גדול הדור היה (והיו הכול נשמעים לדבריו, רש"י).
שבת נה,א: ארבעה מתו בעטיו של נחש [לא היה להם חטא ומתו רק בגלל חטא עץ הדעת] ואלו הם: בנימין בן יעקב, **עמרם אבי משה**, ישי אבי דוד, וכלאב בן דוד.

ב. שאלה שנייה: סיפור הלידה של משה מתחיל במילים "וילך איש מבית לוי וייקח את בת לוי", וכבר אלפי שנים תמהים המפרשים על כפל הלשון: "וילך ... וייקח"? לאן הוא "הלך" כדי לקחת אותה? מדוע לא נכתב בקצרה ובפשטות: 'וייקח איש מבית לוי את בת לוי'?

הגמרא מביאה תירוץ ידוע, כי יש כאן רמז לכך שהיו אלו **נישואים שניים** של עמרם ויוכבד ולכן עמרם עשה שינוי בחייו ו"הלך" לשאת את גרושתו. אחרי שפרעה גזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", עמרם חשש ללדת ילדים וגירש את יוכבד, אך מרים הצעירה הוכיחה אותו שהוא יותר גרוע מפרעה ובגללו לא יולדו גם בנות ולכן עמרם הלך ונשא שוב את יוכבד (ומכוח הנישואים הללו נולד משה).

אולם האברבנאל מביא רעיון שונה ומעניין מאוד: התורה רוצה לרמוז כי היו אלו נישואים **לא-פשוטים** ולא **צפויים** הן מבחינה הגיונית והן מבחינה הלכתית. ולכן מדגישה התורה "וילך איש", הוי אומר שעמרם עורר את עצמו לעשות פעולה **לא רגילה** - לולי קיבל על כך הוראה מפורשת מהקב"ה.

אברבנאל: לפי שהיא הייתה **דודתו** של עמרם, ולפי השכל המדיני לא היה דבר הגון שיישא אדם את דודתו כמו שלא יישא את אמו ... אלא שעמרם היה מודרך ומיושר מן השמים לעשות את המעשה הזה **עם כל זרותו**. ולכן אמרה תורה 'וילך איש' שתיאר ענין זה בהליכה, להיותו דבר **זר ומתמיה**.
סוטה יב,א: בת **מאה ושלישים** שנה הוא ... ונולדו בה סימני נערות [חזרה להיות מסוגלת ללדת].

פרשתנו מדגישה כי יוכבד הייתה "דודה" של עמרם. יוכבד הייתה בתו של לוי ואילו עמרם היה נכד של לוי, בן קהת. כך **שאחיין נשא את הדודה המבוגרת שלו**. וזה דבר ממש לא מצוי, ויותר מזה, אחרי מתן תורה היו אלו נישואים **אסורים** על פי ההלכה¹.

שנית, יוכבד הייתה אז **זקנה באופן מופלג**. סדר הדורות כותב (לפי חישוב פשוט²) כי בעת הנישואים הראשונים לעמרם, היא הייתה בת **123** ובעת הליקוחים השניים, לקראת לידת משה, היא הייתה בת

¹ בסנהדרין נח מובא שהיא הייתה דודתו **רק מהאב** ולא גם מהאם וזה **מותר לבני נח**. היינו שללוי היו שתי נשים וקהת (אבי עמרם) ואחותו יוכבד נולדו משתי אימהות שונות.

² **החישוב:** יוכבד נולדה כשהם ירדו למצרים, כדלקמן ובעת יציאת מצרים הייתה אמורה להיות בת 210. והנה משה רבנו היה ביציאת מצרים בן שמונים שנה, כך ששמונים שנה קודם, אימא שלו הייתה בת **130**. וכיון שמרים הייתה גדולה ממנו בשש שנים, נמצא שיוכבד נישאה לעמרם בת **123 שנה**.

130. כך שהם נזקקו ל**נס אדיר** כדי ללדת ילדים. ראוי לזכור כי האישה הכי מבוגרת שילדה עד אז (אחרי המבול), הייתה שרה בגיל **תשעים** ונדרשו לכך ניסים עצומים, וכאן מדובר על גיל 130.

והשאלה עולה: למה עמרם עשה את זה? האם עמרם שהיה "גדול הדור" לא היה יכול למצוא אישה צעירה שתלד לו ילדים, בלי להיות דודה שלו?!

ג. שאלה שלישית: בספר במדבר אנו מוצאים לשון חריגה לגבי יוכבד, וכאן אפשר לקבל פתח של הבנה לגבי המעלה הייחודית שהייתה לה לעומת כל נשות ישראל במצרים:

במדבר כו, נט: ושם אשת עמרם, יוכבד בת לוי אשר [אשתו של לוי] ילדה אותה ללוי במצרים. רש"י: אשר ילדה אותה במצרים – לידתה במצרים ואין הורתה במצרים, כשנכנסו לתוך החומה ילדתה. והיא השלימה מניין שבעים [נפש שירדו למצרים] שהרי בפרטן אינך מוצא אלא שישים ותשע.

מתברר כי יוכבד הייתה האדם היחיד באותו דור שלא נוצר במצרים, אלא בארץ ישראל. ובכך אפשר להתחיל להבין מדוע עמרם היה מוכרח להתחתן דווקא אתה, בת הדור הקודם, משום שמשה רבנו היה יכול להיוולד רק מאימא שנוצרה עוד בארץ ישראל ולא מאימא גלותית שהורתה במצרים.

והשאלה היא, מה מונח כאן? מה זה משנה מי האימא של משה? ואיפה התחיל ההיריון שלה? האם העיקר אינו באישיותו של משה עצמו?!

ג. לפני שעוברים לפענח את הסוד של יוכבד, הבה נעיר הערה מעניינת וחשובה מאין-כמותה בשולי סיפור הלידה של משה רבינו. הזכרנו קודם את דברי הגמרא כי משה הגיע לעולם בעקבות טענתה של מרים כנגד אביה. עמרם ויוכבד כבר נפרדו זה מזו, אך מרים החזירה אותם ונולד משה רבינו.

הדברים הללו טומנים בחובם רעיון אדיר, מבהיל ומזעזע: משה רבינו היה ילד שנולד **בדיעבד**. ההורים שלו לא התכוונו להביא עוד ילדים לעולם, הספיקו להם הבת והבן הנפלאים שכבר נולדו להם: מרים ואהרן. הם זכו כבר לקיים את מצוות פריה ורביה מדאורייתא. רק בעקבות דברי מרים החליטו לשנות את החלטתם וללדת עוד ילדים – ואז נולד משה, האדם הגדול ביותר בהיסטוריה.

אנו למדים מכך דבר מדהים: לעולם לא נוכל לדעת מה הפוטנציאל של ילד. דווקא כשהורים אומרים די ואינם רואים עוד צורך בילדים נוספים, דווקא אז נולד להם הילד הגדול ביותר שאפשר לתאר.

הנה סיפור כמעט בלתי-אפשרי. הוא סופר על ידי בעלת המעשה, הגברת יהודית ג'פרי, בכנס נשי חב"ד הארצי: הגברת ג'פרי עבדה שנים רבות כרוקחת בקרית מלאכי. בתור רוקחת היא השתדלה לסייע לנשים בעידוד ילודה ומניעת הפלות. לפני שנים רבות נכנסה אישה צעירה עם מרשם לגלולות למניעת הריון תוך שהיא מספרת כי יש לה כבר שלוש בנות והיא חוששת שתלד שוב בת. הגברת ג'פרי עוודדה אותה ואמרה כי עוד בת זה בסדר גמור ובכל מקרה היא מוכנה לאמץ את הילדה בבוא היום. באותו זמן היה שקט בבית המרקחת והיא הציעה לאישה לכתוב יחד לרבי ולקבל את ברכתו, ואכן הם כתבו מכתב והאישה ויתרה על הגלולות.

דרכיהן נפרדו והיא לא שמעה ממנה דבר. חלפו כעשרים שנה ויום אחד נכנסה אישה לבית המרקחת וביקשה לקבל את המרשם שלה בדחיפות בלי תור. היא התנצלה ואמרה כי היא ממחרת לדואר לשלוח תעודת הוקרה לבנה, חייל המשרת בחברון. הוא קיבל תעודה על כך שהציל בחור משיבת "שבי חברון" שנדקר בגבו על ידי מחבלת והוציא את הסכין מהגב שלו.

הרוקחת, גברת ג'פרי, קפאה על מקומה. לפני זמן מה, בנה שלמד בישיבת "שבי חברון" נדקר על ידי מחבלת וחייל אחר הציל אותו. האם יכול להיות שהבן שלך הוא זה שהציל את הבן שלי? הנשים התרגשו לגלות שמדובר באותו מקרה, ואז אמרה האישה: "גם הבן שלי הוא בן שלך". היא הזכירה לה כיצד שכנעה אותה לוותר על מניעת ההיריון וסיפרה שזה הבן שנולד לה...

לפי היסוד הזה, נוכל להבין שאלה פשוטה וצורמת, שכל אחד אמור לחשוב עליה בעצמו: על פניו, עם ישראל היה אמור לשמור הכרת הטוב גדולה כלפי מרים. הרי בזכותה משה רבינו הגיע לעולם. אך לפועל אנו עושים בדיוק את ההיפך וכל עם ישראל מזכיר אותה לגנאי מדי תפילת שחרית:

3. נוסח הזכירות בתפילת שחרית: זכור את אשר עשה ה' אלוֹקֵיךְ למרים בדרך בצאתכם ממצרים.

רגע לפני היציאה מבית הכנסת, אנו מזכירים כמה מהאירועים החשובים בהיסטוריה של עמנו. הרשימה שנבחרה היא אותם אירועים בהם התורה מצווה במפורש: "זכור". כמו יציאת מצרים ("למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים"), מתן תורה ("פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ... יום אשר עמדת לפני ה' א"ב בחורב") ומצוות השבת ("זכור את יום השבת לקדשו").

וכאן נכנסה עוד זכירה אחת שנראית לא שייכת כלל, הן מבחינת האדם אותו מבקרים והן מבחינת האירוע שאינו כה מרכזי ברמה ההיסטורית. אנו מצטטים פסוק מפרשת כי תצא המצווה לזכור את אותו אירוע המסופר בסוף פרשת בהעלותך, בו דיברה מרים עם אהרן 'רכילות' אודות חיייהם האישיים של משה וציפורה והעובדה שמשה בחר להיפרד מציפורה.

וכאן עולה התמיהה, מדוע חיוני להזכיר את הסיפור מדי בוקר? האם זאת הכרת הטוב כלפי מרים?! תירה מכך: כיצד יתכן שמרוב רצון להימנע מלשון הרע, פותחים את היום עם **לשון הרע על מרים!**

הרבי מליובאוויטש הפך פעם את הסיפור על פניו ואמר כי למעשה, מונח כאן שבח גדול אודותיה והוראה רבת-השראה לדורות. זכירת מעשה מרים – לא נועדה (רק) כדי להזהיר אותנו מהמעשה שלה אלא להיפך: ללמד אותנו כיצד להתנהג.

מרים למדה כבר בגיל חמש כי אין דבר גדול יותר מללדת עוד ילד. זה יכול להיות כרוך במאמץ מורכב, אבל בסופו של דבר, יכול לצאת מכך משה רבינו. ולכן כאשר נחשפה מרים לעובדה שמשה נפרד מאשתו, לא הייתה יכולה להבין כיצד עושה את זה? כיצד הוא מוותר על הילדים שיכולים לבוא?

האם הוא לא למד את הלקח שהביא **אותו עצמו לעולם?** נכון שהיו למשה סיבות טובות להיפרד מציפורה, אך גם לאבא שלו היו סיבות טובות להיפרד מיוכבד – אך קשה לחשוב מה היה קורה אילו אבא שלו היה מתמיד עם ההתעקשות שלו ולא חוזר לאימא שלו.

בפרט שבמקרה של משה וציפורה היה מדובר בזוג הורים מושלם, אישה שהתורה מתארת אותה בתור "האישה הכושית" ורש"י מפרש, כמו הכושי שהוא שחור מראשו עד רגליו, כך ציפורה הייתה מושלמת הן ביופייה והן במעשיה. ואם זוג הורים כזה יביא עוד ילד [בפרט אחרי העילוי של מתן תורה והילד יגדל בתוך מחנה ישראל ולא במדין] - הוא עשוי לצמוח לעוד משה רבנו!.

כך שהזכרת מעשה מרים מדי בוקר, נועדה להזכיר לנו (גם) את **השבח של מרים**. ללמדנו שאין קושי שהוא גדול יותר מהבאת ילד יהודי לעולם. אין מחיר יקר מדי עבור ילדים ואין תשלום אותו לא כדאי לשלם עבור הנחת והמשמעות שמספק עוד צאצא במשפחה. [בכל זאת, הטעות של מרים שם הייתה רק **בטקטיקה**, בדרך שבה היא ביקרה את משה. משום שהיה עליה לומר לו זאת ביחידות ולא לערב בכך אנשים זרים, ראו לקו"ש יח/145. אבל עצם טענתה הייתה דבר נכון ובבחינת שבח עבורה].

שיחות קודש תשמ"ג/494: אף שמרים עשתה דבר שלא היה צריך להיעשות, זהו רק בגלל שלפי רום מעלתה הדבר לא היה מתאים, אבל עצם הטענה של מרים היא חזקה ביותר: אם יולד עוד ילד מהורים כמו משה וציפורה, תבוא מזה תועלת עצומה לעם היהודי. ולכן מצאנו שאחרי שמרים דיברה במשה, המתין לה כל העם שבעה ימים עד שנרפאה. משום שעצם טענתה הייתה דבר נכון ביותר.

ואחרי ההערה הזו, אנו שבים אל מרכז השיעור ושואלים: מה הייתה מעלתה הגדולה של יוכבד, בגללה היא לבדה הייתה האישה שיכולה להביא לעולם את נשמתו של משה רבינו?

ד. את הסיפור הבא סיפר הרב יעקב פעליג, השליח במיאמי פלורידה (נדפס בספר שלוחו כמותו עמוד 187, מאת הרב אהרן דב הלפרין): הייתה לו ידידות עם איש עסקים חשוב מברזיל, אדם שהחזיק בדעות שמאלניות והיה ידיד קרוב של שמעון פרס. במשך הזמן הם התיידדו וקבעו שיעור תורה משותף והאיש התקרר לחיי תורה ומצוות. הוא כבר היה מוכן לקבל את האמונה בבריאת העולם ובתורה משמים, אך לדבר אחד הוא לא היה מסוגל להסכים: לעיקרון של השגחה פרטית. לא נראה לו, הוא טען, שאלוקים כל כך גדול מתעניין להיכן יתגלגל עלה נושר ברוח.

פעם נסע האיש לקונטיקט ליום כיפור וצירף אליו ידיד שהיה רופא לב. הם קיבלו מראש פרטים על בית הכנסת האורתודוקסי, אך לא הצליחו למצוא אותו לפני החג. הם נכנסו ללחץ, השמש עמדה לשקוע והם לא הכירו כלל את האזור. לפתע הבחינו בצעיר חובש כיפה עומד על ידם ברמזור, הם שאלו היכן בית הכנסת והוא אמר שאינו מכיר את המקום הספציפי הזה, אך יש כאן בית כנסת חדש והוא יפנה אותם לשם. לא הייתה להם ברירה והם הלכו למקום ההוא, בו לא הכירו איש.

באמצע 'כל נדרי' נשמעה מאחור צעקה. אחד המתפללים עבר אירוע לב חמור. אותו רופא לב שהגיע עם איש העסקים מפלורידה זינק ממקומו והציל את חייו לפני שהגיע האמבולנס.

זה בהחלט הפך להיות אירוע מרגש, שלימד אותם משהו על השגחה פרטית, אבל זה עוד לא היה הכול. בשנה הבאה הם נסעו שוב לקונטיקט ליום כיפור והלכו כמובן לאותו בית כנסת חדש. אחרי התפילה, ניגש אליהם אותו אדם שחייו ניצלו, ביחד עם אשתו, והודו להם מכל הלב על הסיוע שהעניקו להם בשנה שעברה. ואז האישה סיפרה: הייתי חייבת לדעת מי היה הבחור הצעיר שכיוון אתכם ברמזור אל בית הכנסת למרות שתכננתם ללכת למקום אחר. ובכן, היה זה לא אחר מאשר בני הבכור, שהלך עם חברים להתפלל בבית כנסת אחר. כך שאלוקים זיכה את הבן שלי להיות השליח שיציל את חייו של אבא שלו. רופא הלב הביט באיש העסקים מפלורידה ואמר: "יהיה לך סיפור טוב לספר לראביי שלך על השגחה פרטית"...

יש כלל בגמרא האומר: "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים". אדם שנמצא בתוך גלות, מפתח תודעה של עבד. הוא הופך להיות איש גלותי במהותו ומאבד את האמון ביכולות שלו להשתחרר. הוא הופך להיות נשלט על ידי הגלות וכנוע לה. כך מספרת הגמרא בברכות ה על רבי יוחנן שחלה ונפל למשכב. הגיע רבי חנינא לבקר אותו ושאל אם הוא רוצה בייסורים הללו? רבי יוחנן ענה בשלילה מוחלטת. נתן לו רבי חנינא את היד והקים אותו מהמשכב. שואלת הגמרא, מדוע רבי יוחנן לא הקים את עצמו? והגמרא עונה: "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים". כאשר אדם נופל למשכב - ואפילו אם הוא רבי יוחנן בעצמו - הוא מאבד את הכוחות הפנימיים שלו, הוא שוכח את התקווה לצאת ממנה. ולכן הוא נזקק לאדם חיצוני, בריא בנפשו ובתודעתו שיראה את הדרך החוצה.

וזאת הייתה הבעיה הגדולה במצרים: אחרי מאתיים שנה, בני ישראל הפכו להיות עבדים במהותם. "לקחת גוי מקרב גוי". הם היו שבורים וחסרי אמונה. אז מי יכול להיות זה שיוציא אותם? הרי כל בני ישראל באותה תקופה נולדו במצרים והושפעו בדרך זו או אחרת מהתרבות המצרית?

4. ברכות ה,ב: ר' יוחנן חלה. נכנס אצלו רבי חנינא, אמר לו: חביבים עליך יסורים? אמר רבי יוחנן: לא הן ולא שכן. אמר רבי חנינא, תן לי ירך והקים אותו מהמיטה. ולמה לא הקים רבי יוחנן את עצמו? אמרו: אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים.

הבה נעמיק יותר: בין מצרים לישראל הייתה פעורה תהום אידיאולוגית. המחלוקת בין משה ופרעה לא הייתה רק ברמה הגיאוגרפית, האם לשחרר את בני ישראל ממצרים או לא? אלא בשאלה הפילוסופית החשובה ביותר: האם יש משהו או מישהו נסתר שמכוון את החיים?

משה חי בידיעה ש"כה אמר ה' אלוקי ישראל שלח את עמי", ואולם פרעה לעג לו על האמונה הפרימיטיבית ואמר: "לא ידעתי את ה'". ובפשטות: אל תבלבל במוח, אין שום דבר למעלה.

מוסבר בחסידות רעיון נפלא ומיוחד במינו: שורש הוויכוח בין משה ופרעה נבע מהיאור. מנהר הנילוס שחוצה את מצרים. נשים לב כי כל המאבק בין משה ופרעה מתנהל סביב הנילוס. פרעה גוזר להטביע את הילדים ביאור, ומנגד, אימא של משה מטמינה אותו ביאור. אחר כך משה ופרעה נפגשים בבוקר על יד המים, ובסופו של דבר, משה מלקה את היאור בשתי המכות הראשונות.

הדבר לא היה מקרי בכלל: היאור סימל את כל מה שמפריד בין משה ופרעה. משה האמין בפשטות בקיומה של ישות עליונה, משום שמשה הגיע במקורו מארץ ישראל ובארץ רגילים לחכות לתשועת ה'. שכן הפרנסה בארץ ישראל תלויה בקב"ה. בכל שנה חקלאית חדשה, החקלאי עושה את כל ההכנות הדרושות, הוא חורש, זורע ומדשן את האדמה, אך אז הוא מרים את העיניים לשמים ומתחנן לגשם. הוא יודע שהפרנסה לא מתחילה להיות תלויה בו, רק ברחמי שמים.

במצרים, לעומת זאת, "לא ידעו את ה'". משום שהפרנסה במצרים מגיעה **מהנילוס**. מצרים היא ארץ מדברית שאין בה גשם, ותמורת זאת, בין יולי לספטמבר הנילוס עולה על גדותיו ומציף את האדמות במים. זהו מנגנון טבעי שמתרחש בכל שנה מחדש – בלי להתפלל ובלי לבקש "ותן טל ומטר לברכה". ולכן במצרים התרגלו להאמין בטבע ולא העלו על הדעת מציאות למעלה מהטבע.

בכך מובן עד כמה הגלות של בני ישראל במצרים הייתה מהותית. זאת לא הייתה רק גלות פיזית, בארץ לא להם, אלא גלות **אמונית**. אחרי מאתיים שנה במצרים ומאה שנה של ייסורי עבדות נוראים, הם נחלשו בעצם האמונה בכוחו של א-ל עליון לשדד את הטבע ולגאול אותם ברגע מייסורי הגלות.

מי יכול להוציא אותם משפל כזה? מי יכול להרים אדם מייאוש פנימי? רק אדם שמגיע **מבחוץ** ולא נשם מעולם את התודעה המצרית. אבל איפה מוצאים אדם כזה? הרי כולם נולדו במצרים ואפילו משהו רבנו עצמו גדל בארמון פרעה?

התשובה היא: **יוכבד**. היא נוצרה **בארץ ישראל** ונולדה בין החומות במצרים. החינוך שלה והאמונה היהודית המקורית שלה הם אלו שיכולים לגדל את גואל ישראל, האיש שיאיר בעולם את האור האלוקי שלמעלה מהטבע, אותה בחינה אלוקית שעבורה הטבע והנס הם היינו הך ממש.

וכעת אפשר להבין את השאלה הנוספת: מדוע משה היה צריך להיוולד מאימא בת **130** שנדרשה **לנס** כדי ללדת אותו? הרבה יותר מהנס של שרה שילדה בגיל 90... משום שמשה היה חייב להיות **יצירה של נס**. הוא היה מוכרח להיות יצור **על-טבעי, אנטי-גלוי, שגלות מצרים אינה נוגעת בו**³.

ליקוטי שיחות ו/30,33-34: אחד החילוקים בהם בא לידי ביטוי ההבדל בין ארץ ישראל למצרים הוא, שבמצרים לא יורד גשם וצמיחת התבואה מתרחשת בזכות הנילוס. בכל שנה באופן **טבעי**, עולה הנילוס בתקופה מסוימת ומשקה את האדמה. וכיון שבעיני בשר לא רואים את ההשגחה האלוקית, יכולה לבוא מכך מחשבה ש'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'. אולם בארץ ישראל 'למטר השמים תשתה מים', וזאת בכדי שיהיו הכול תולים עיניהם כלפי מעלה וכך יהודי יודע שכמה שהוא לא יתאמץ בכוחות עצמו לחרוש ולזרוע, הוא מוכרח את הסיוע של הקב"ה.

ולכן נדרש שהורתה של יוכבד תהיה מחוץ למצרים, משום שישנו כלל ש'אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים' ולכן עשה הקב"ה שהורתה של יוכבד תהיה מחוץ למצרים בכדי שמשה יהיה מסוגל להיות מושיעם של ישראל. ולכן לפני שיוכבד ילדה את משה, 'נולדו בה סימני נערות', עניין שהוא למעלה מהטבע לגמרי, בכדי לתת כוח למשה לבטל את לבושי הטבע של גלות מצרים.

בכך מבאר המבי"ט, רבי משה מטראני, מגדולי רבני צפת, את השאלה הראשונה ששאלנו: מדוע פרשת שמות מעלימה את השמות של עמרם ויוכבד ומדגישה רק את שייכותם **לשבט לוי**? משום

³ ידוע הסיפור על תלמיד האריז"ל שאמר "נחם" ב"ג בעומר, והאר"י אמר שרשב"י מקפיד על שאמר נחם "ביום שמחתו". מוסבר שרשב"י חי במדרגה בה **לא חרב הבית** ולכן לא היה שייך לומר קינה ביום שמחתו.

ששבת לוי לא היו חלק מגלות מצרים. אפילו פרעה הבין שהם שבת מובחר שראוי להתייחס אליהם בכבוד. ולכן התורה מדגישה כי משה היה חלק מהשבט המרומם הזה וממנו שאב את הכוח לגאולה.

בית אלוקים שער היסודות כא: ולכך תלה את שניהם בלוי ואמר 'וילך איש מבית לוי וייקח את בת לוי' ותהר האשה וגו', להורות כי מצד היות שניהם מבית לוי יצא מהם אור העולם משה רבינו ע"ה.

מה משמעות הדברים בתכל"ס?

הרב חיים גוטניק היה אחד הרבנים החשובים באוסטרליה והרב הבלתי-רשמי של מלבורן. באחת מפגישות היחידות שלו אצל הרבי מליובאוויטש, עורר אותו הרבי לייסד שיעור לנשים בענייני טהרת המשפחה. הרב גוטניק הופתע מהבקשה, משום שהוא חשב שגשג אוסטרליה לא בשלות לנושא כזה, אך הוא כמובן לא התווכח עם הרבי.

הוא פרסם מודעות ודיבר עם אנשים, ואז קרה לו הדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות למי שמארגן אירועים. הערב נפתח והגיע רק אישה אחת. בעיקרו של דבר, במצב הזה מוטב שלא יבוא אף אחד ואז אפשר לדווח לעיתונות שהשתתפו 5000 איש, אבל אצלו הגיעה בכל זאת אישה אחת. הוא המשיך לפרסם מודעות ולהזמין את הציבור, אך מדי שבוע הגיעה רק אותה אישה.

כשהוא ביקר שוב בניו יורק והרבי שאל איך השיעור בטהרת המשפחה, הרב גוטניק השיב: כישלון חרוץ. רק אישה אחת מגיעה. הרבי נעשה רציני ואמר: "למה אתה מזלזל באישה אחת? כמה אימהות היו למשה רבנו?"

למען האמת, כל אימא בעולם מגדלת "משה רבינו". כל יהודי הוא עולם מלא, יש בו ניצוץ מנשמת משיח, יש לו ייעוד אישי משלו ואין סוף לפוטנציאל שלו. וכדי להצליח במשימה הזו ולגדל ילדים בריאים ויראי שמים, **האימא מוכרחת להיות מחוץ למצרים.**

אימא חייבת להיות אחת כזו, שהיא בעצמה מרוממת יותר מהצרות והדאגות של החיים. היא מנוע של אמונה, של שמחה וביטחון בה'. ולשם כך יש רק דרך אחת: לדבוק בצדיקי הדור, וללמוד ולעסוק ולהתייגע בתורה. הקב"ה העניק לנו "עיר מקלט" בעולם הזה, "ושמתי לך מקום לנוס שמה", והם הרעיונות המרוממים של התורה. אימא שרוצה לגדל ילדים בריאים, מוכרחת להימצא בעצמה בעולם גבוה יותר מאשר החיים עצמם – ומשם לשאוב את הביטחון והאמונה בגאולה פרטית ובגאולה כללית, לה נזכה כולנו בקרוב ממש.

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**